

УДК 378.147+614.255+616.341

ВИРОБНИЧА ПРАКТИКА З ХІРУРГІЧНОЇ СТОМАТОЛОГІЇ В УМОВАХ КРЕДИТНО-МОДУЛЬНОЇ СИСТЕМИ НАВЧАННЯ

В. П. Пюрик, Л. З. Деркач, О. Б. Пермінов, І. Р. Ярмошук

Івано-Франківський національний медичний університет

DENTAL SURGERY INDUSTRIAL PRACTICE IN THE SYSTEM OF CREDIT-MODULAR SYSTEM OF EDUCATION

V. P. Pyuryk, L. Z. Derkach, O. B. Perminov, I. R. Yarmoshuk

Ivano-Frankivsk National Medical University

Стаття присвячена проблемам організації виробничої практики з хірургічної стоматології у контексті кредитно-модульної системи навчання. Акцентована важливість даної форми навчальної діяльності у процесі підготовки спеціалістів. Представлений досвід проведення практики на кафедрі хірургічної стоматології.

This article is devoted to the problems of industrial practice of dental disciplines in the context of credit-modular system. Accentuated the importance of this form of training activities during training. The present experience of practice in the departments of oral and maxillofacial surgery.

Вступ. Впровадження європейської кредитно-трансферної системи (ECTS) в галузі вищої освіти, в т. ч. і медичної, має на меті, в першу чергу, підвищення конкурентоспроможності фахівців на ринку праці та підняти стандарти освіти в Україні до європейських.

Попри те, що вхідження вищої медичної освіти в єдиний європейський простір, яке наголошується Болонською угодою, відбулося, завдання адаптації задекларованих принципів до існуючих реалій та багаторічних напрацювань залишається актуальним. Як будь-яке нововведення, впровадження кредитно-модульної системи потребує диференційованого підходу до реорганізації та реструктуризації існуючої системи навчального процесу.

Щодо навчання студентів-стоматологів, найбільшою мірою, тому що спеціальність передбачає не тільки володіння знаннями з дисципліни, а, насамперед, високоякісне виконання професійних маніпуляцій. Цей принцип закладений у державних стандартах вищої стоматологічної освіти: освітньо-кваліфікаційній характеристиці, освітньо-професійній програмі та стандартизованих способах оцінки знань та вмінь – ліцензійованому іспиті “Крок 2. Стоматологія” та практично-орієнтованому державному іспиті зі стоматології.

Організація проходження виробничої лікарської практики здійснюється за кредитно-модульною сис-

темою відповідно до вимог Болонської системи. Згідно з наказом МОЗ України від 08.07.2010 р. № 541 обсяг навчальних годин з виробничої лікарської практики з хірургічної стоматології для студентів 4-го курсу складає: кредитів ECTS – 3; кількість годин: всього – 90.

Виробнича лікарська практика з хірургічної стоматології для студентів 4-го курсу триває 2 тижні в хірургічному відділенні стоматологічної поліклініки.

Згідно з навчальним планом виробнича лікарська практика з хірургічної стоматології проводиться в зимовий період. Практика передбачає самостійне опанування студентами практичними навичками згідно з освітньо-професійною програмою підготовки фахівців (ОПП) та освітньо-кваліфікаційною характеристикою (ОКХ), яке контролюється керівником – викладачем кафедри хірургічної стоматології та керівниками виробничої практики від бази. Поточна навчальна діяльність студентів оцінюється керівниками – викладачами практики від вищого навчального закладу.

Підсумковий модульний контроль з виробничої лікарської практики відбувається в останній день практики після її завершення. Контроль модулів проводиться викладачами кафедри у присутності керівника від бази практики.

Одночасно впровадження кредитно-модульної організації навчального процесу передбачає акцентування самостійної роботи студента. У свою чергу,

© В. П. Пюрик, Л. З. Деркач, О. Б. Пермінов, І. Р. Ярмошук

беручи до уваги положення про діалектичний зв'язок правила єдності свідомості і діяльності, а також принципу активної особистості, вивчення спеціальності має відбуватися в умовах, наближених до професійної діяльності. Виробнича практика дозволяє закріпити практичні навички, отримані у процесі навчання, виробити здатність до прийняття самостійного рішення в питаннях діагностики та лікування, освоїти порядок оформлення медичної документації, навчитися правильно поводитися в трудовому колективі та приймати колегіальні рішення, оволодіти правилами деонтології та медичної етики. Виробнича практика є досить важливим етапом пізнавальної діяльності як елемент матеріалізованої дії, критерій істинності знань. Треба також наголосити, що підготовка студента під час проходження виробничої лікарської практики спрямована на формування мотиваційної, когнітивної та операційної складових подальшого професійного розвитку.

Виходячи з усього вищесказаного, переоцінити роль якісної організації виробничої практики на кафедрі хірургічної стоматології, як можливості закріплення практичних навичок у реальних професійних умовах, неможливо. Водночас цілком зрозуміла необхідність перебудови системи її проведення згідно з засадами Болонської декларації.

Мета проведення виробничої лікарської практики з хірургічної стоматології полягає у закріпленні практичних навичок у межах цілей, визначених в освітньо-професійній програмі підготовки фахівців за спеціальністю 7.110106 “Стоматологія”.

Основна частина. Підготовка спеціалістів стоматологічного профілю ведеться за концепцією постійного інтегрованого тренінгу за трьома етапами удосконалення рівня майстерності на етапі додипломного навчання.

Перший етап передбачає оволодіння практичними навиками та вміннями і тестування рівня їхнього засвоєння на практичних заняттях. На кафедрі хірургічної стоматології успішно працюють три навчально-практичних центри “Стоматологія”. В навчально-практичному центрі “Стоматологія” № 1 (відповідальний канд. мед. наук, ас. А. В. Пантус) проводиться розробка та втілення в практику імітаційних комп'ютерних систем та систем швидкого протатипування. В навчально-практичному центрі “Стоматологія” № 2 (відповідальна доц. Л. З. Деркач) удосконалюється засвоєння практичних навиків по наданню першої допомоги при невідкладних станах. У навчально-практичному центрі “Стоматологія”

№ 3 (відповідальний доц. О. Б. Пермінов) закріплюється методика проведення анестезій та видалення зубів. На кафедрі для забезпечення самостійного тренінгу практичних навичок створено банк методичного забезпечення за рахунок обладнання фантомами, муляжами і тренажерами, що готує студентів до наступної роботи в клініці. Важливе місце на цьому етапі підготовки спеціалістів займає надання студенту можливостей отримувати новітню науково-практичну інформацію через постійно зростаючий бібліотечний фонд, новітні періодичні видання, електронний ресурс, впровадження навчальних та контролюючих комп'ютерних програм.

Другий етап, про який піде мова, виробнича практика, при організації якої оцінюється початковий рівень умінь та навичок, ставиться завдання їх закріплення і розвитку, а наприкінці кінцевий контроль ступеня оволодіння, який відіграє вирішальну роль для третього етапу – інтеграції знань, умінь та навичок, самостійного поглибленого обстеження, лікування хворих та безпосередньої підготовки до державної атестації.

Програмою практики передбачено засвоєння студентом певного переліку навичок, умінь, знань, яке стає можливим за рахунок надання індивідуального робочого місця, забезпечення тематичними хворими, обладнанням, інструментарієм та матеріалами. Вихідний рівень підготовки студентів дозволяє вести прийом самостійно, але за допомогою безпосереднього керівника – лікаря-спеціаліста вищої або першої категорії. Викладач кафедри здійснює загальне керівництво, відповідає за взаємодію з органами практичної охорони здоров'я, проводить консультаційно-роз'яснювальну роботу серед лікарів-кураторів і студентів, здійснює контроль та підбиття підсумків.

Стосовно методологічного обґрунтування виробничої практики зі спеціальності нами означено три основні напрямки навчання: по-перше, формування клінічного мислення, по-друге, відпрацювання клінічних навичок, по-третє, засвоєння культури спілкування із хворим.

Виходячи з вищезазначених умов, основний час практики (80 %) відводиться для роботи в клініці. Найкраще виконанню завдання розвитку клінічного мислення у майбутніх лікарів відповідає клінічний розбір і оформлення історії хвороби у щоденнику. За кожним студентом закріплюється до 30 пацієнтів з різною стоматологічною патологією. Разом з лікарем-куратором студент проводить первинне обстеження, визначає попередній діагноз, розбирає можливі варіанти лікування і вибирає найбільш прийнятний.

Наступний рівень оволодіння спеціальністю – відпрацювання мануальних дій, перелік яких впливає, перш за все, із професіограми лікаря-фахівця. Навчання здійснюється за переліком практичних навичок, обов'язкових для засвоєння, що переважно є клінічними маніпуляціями.

Основні конкретні цілі, яких повинен досягти студент: вміти зібрати та проаналізувати скарги хворого та анамнез при запальних захворюваннях, пошкодженнях та пухлинах щелепно-лицевої ділянки; провести обстеження хворого; описати рентгенограму зубів та кісток щелепно-лицевої ділянки; встановити попередній діагноз; провести диференційну діагностику; призначити додаткові методи обстеження; направити хворого на консультацію лікарів з інших спеціальностей; встановити заключний діагноз; оформити амбулаторну карту хворого, листок непрацездатності, довідку про стан здоров'я хворого, виписку із амбулаторної карти; призначити лікування ускладнень після видалення зуба (альвеоліт, альвеолоневрит, неврит та ін.); призначити лікування ускладнень знеболювання (гематома, післяін'єкційні інфільтрати, контрактури та ін.); надати невідкладну допомогу при непритомності, колапсі, епілептичному нападі, анафілактичному шоці; провести оперативне втручання при пошкодженнях м'язів тканин та кісток щелепно-лицевої ділянки; виконати оперативне втручання при пухлинах та пухлиноподібних утвореннях м'язів тканин (папілома, фіброма, атерома, ретенційна кіста та ін.); провести післяопераційне лікування хворого з пухлиноподібними утвореннями м'язів тканин; виконати оперативне втручання при пухлинах та пухлиноподібних утвореннях щелеп (кіста, епулід та ін.); призначити післяопераційне лікування хворому з пухлинами та пухлиноподібними утвореннями щелеп; провести хірургічне лікування хронічного періодонтиту (резекція верхівки кореня, гемісекція, ампутація, коронарадикулярна сепарація, реплантація).

Нарешті, важливою складовою професійного навчання, якій необхідно приділяти увагу під час проходження практики, є формування людських якостей відповідно до фаху лікаря, а саме здатності контролювати себе, володіти емоціями, гальмувати свої афективні реакції, адекватно поводити себе в ситуаціях стресу. Досвід свідчить, що найбільш успішною формою виховної роботи зі студентами є співбесіди з питань лікарської етики та деонтології, ілюстровані конкретними клінічними прикладами.

Поточний контроль здійснюється відповідно до конкретних цілей на модулі. Одним із видів діяльності студентів та контролю його з боку керівника практики є ведення щоденника виробничої практики. Щоденник є основним документом на період виробничої практики, включаючи її захист. Студенти зобов'язані за період практики кожен день записувати в щоденник все, що зроблено за добу. У ньому ж в загальній послідовності відображається суспільно корисна робота (випуски санітарних бюлетенів, написання рефератів, проведення бесід в організованих колективах та ін.).

Не менше двох разів на тиждень студент повинен подати щоденник на перевірку асистенту (доценту) – керівнику виробничої практики від кафедри і щоденно – на підпис безпосередньому керівникові (лікарю-стоматологу від лікувального закладу).

Після завершення модуля студент заповнює підсумковий звіт про виконану роботу. Після закінчення виробничої практики, складання цифрового та текстового звітів студенту видається характеристика та рецензія на щоденник, підписані безпосереднім керівником виробничої практики та головним лікарем. При написанні характеристики та рецензії слід відображати такі показники: рівень теоретичної підготовки, оволодіння практичними навичками, знання рецептури, дотримання основ деонтології та етики, ставлення студента до оволодіння практичними навичками. Характеристика повинна бути завірена печаткою лікувального закладу, де проводилась виробничої практика. Наявність заповненого відповідно форми та завіреного підписом керівника практики щоденника та підсумкового звіту є обов'язковим для допуску студента до підсумкового модульного контролю.

До захисту підсумкового модульного контролю допускається студент, який на 100 % виконав необхідну кількість практичних навичок, виклав їх у письмовій формі та надав обґрунтовані відповіді на запитання щодо змісту щоденника, виконав запропонований обсяг санітарно-просвітницької роботи (випуск санітарних бюлетенів, проведення бесід, реферати) та в результаті отримав 120 максимальних балів.

Підсумковий модульний контроль виробничої лікарської практики студентів 4-го курсу передбачає демонстрацію вмінь і практичних навичок з переліку по кожному модулю і вирішення двох ситуаційних завдань.

Висновок. Таким чином, розроблені державні стандарти вищої стоматологічної освіти рівня

“Спеціаліст”, відповідно до сучасних вимог, зорієнтовані не на змістовні, тимчасові і організаційні параметри навчального процесу, а, насамперед, на компетенцію, тобто готовність і здатність випускників стоматологічних факультетів вищих навчальних закладів країни після одержання диплома виконувати професійну діяльність. Саме на таких методологічних принципах і професійно-діяльнісному підході до

цільової спрямованості навчального процесу орієнтована лікарська виробнича практика для студентів-стоматологів. Адаптація теперішньої системи організації виробничої практики в контексті кредитно-модульної системи потребує поєднання самостійної теоретичної підготовки з відпрацюванням практичних навичок під контролем викладача та лікаря-куратора.

Література

1. Думанский Ю. В. О целесообразности кредитно-модульной организации учебного процесса в системе высшего стоматологического образования / Ю. В. Думанский, А. Н. Талалаенко, А. А. Удод // Украинський стоматологічний альманах. – 2011. – № 4. – С. 110–115.
2. Удод А. А. Болонский процесс и стоматологическое образование в Украине: проблемы и перспективы / А. А. Удод, Л. И. Косарсва, М. Б. Первак // Вісник стоматології. – 2006. – № 1(51). – С. 112–115.
3. Фастовець О. О. Виробнича практика з ортопедичної стоматології як етап підготовки спеціаліста / О. О. Фастовець. – www.rusnauka.com/5_PNW.../53562.doc.htm
4. Петрушанко Т. О. Організація і методичне забезпечення виробничої практики з терапевтичної стоматології в контексті кредитно-модульної системи / Т. О. Петрушанко, А. К. Ніколішин, Н. М. Іленко // Украинський стоматологічний альманах. – 2012. – № 6. – С. 118–123.
5. Болонський процес і система організації практичної підготовки студентів / С. М. Нейко, Л. В. Глушко, М. І. Мізюк, І. П. Вакалюк // Медична освіта. – 2007. – № 2. – С. 56–58.
6. Казаков В. Н. Дистанционное обучение в медицине / В. Н. Казаков, В. Г. Климовицкий, А. В. Владзимирский. – Донецк : ООО “Норд”, 2005. – 80 с.

Отримано 05.03.14